

Sygn. akt VIII U 1741/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2017 roku.

Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie: Przewodniczący – Sędzia S.O. Zofia Kubalska

Protokolant – sekretarz sądowy Ewelina Parol

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2017 roku w Lublinie

sprawy T. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek odwołania T. Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 11 lutego 2015 roku znak (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt VIII U 1741/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 lutego 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił T. Ł. prawa do renty rodzinnej, po zmarłym w dniu (...) roku J. Ł. podnosząc, że wymieniony nie miał ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy ani też nie spełniał warunków do uzyskania emerytury lub renty - zawartych w art. 57 i 58 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu wywodził, że zmarły J. Ł. udowodnił 17 lat, 3 miesiące i 23 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Wskazał, że nie miał on ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ani nie pobierał zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego (decyzja k. 16 a.e.).

Odwołanie od tej decyzji złożyła T. Ł., domagając się jej zmiany i przyznania prawa do renty rodzinnej. W uzasadnieniu wskazała, iż organ rentowy błędnie uznał, że zmarły nie posiadał prawa do emerytury lub renty, gdyż niezdolność do pracy powstała u niego jeszcze w trakcie zatrudnienia (odwołanie k. 2-8 a.s.).

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie domagał się jego oddalenia, podnosząc jak w treści zaskarżonej decyzji (k. 9-10 a. s.).

W toku postępowania strony popierały stanowiska prezentowane w sprawie.

Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił następujący stan faktyczny:

J. Ł., urodzony w dniu (...), zmarł w dniu (...) roku (odpis aktu zgonu k. 12 a.r.).

Wnioskodawczyni T. Ł. jest żoną zmarłego (odpis skrócony aktu małżeństwa k. 13 a.r.). Nie ma ustalonego prawa do renty lub emerytury, nie pracowała zawodowo. Z małżeństwa z J. Ł. pochodzą dzieci, aktualnie pełnoletnie, żadne z nich nie jest całkowicie niezdolne do pracy (zeznania wnioskodawczyni k. 81v a.s., k. 114v-115 a.s., k. 171v a.s.).

W dniu 21 stycznia 2015 roku wymieniona wystąpiła z wnioskiem o rentę rodzinną na jej rzecz po zmarłym mężu. Powołała się na dokumentację znajdującą się w aktach organu rentowego.

Na podstawie powyższych dokumentów organ rentowy, po dokonaniu sprawdzenia okresów ubezpieczenia, uznał za udowodnione łącznie 17 lat, 3 miesiące i 23 dni okresów składkowych. Wskazał, że ostatnie ubezpieczenie zmarłego istniało w okresie od 2 marca 1994 roku do 2 marca 1995 roku. Wywodził również, że J. Ł. został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy w dniu 30 października 2000 roku, to jest po upływie 18 miesięcy od ostatniego ubezpieczenia (karta przebiegu zatrudnienia k. 15 a.r.). W dniu 11 lutego 2015 roku organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję.

W trakcie niniejszego postępowania, na podstawie zgromadzonych w toku postępowania dokumentów (k. 113 a.s., k. 132 a.s.), organ rentowy ostatecznie uznał za udowodnione okresy zatrudnienia:

- od 1 września 1966 roku do 4 stycznia 1970 roku w Stoczni (...), przy czym od 5 stycznia 1970 roku do 20 stycznia 1970 roku wnioskodawca nie świadczył pracy;
- od 21 lutego 1970 roku do 4 czerwca 1970 roku w (...) Przedsiębiorstwie (...),
- od 6 czerwca 1970 roku do 13 lutego 1971 roku w Przedsiębiorstwie (...),
- od 31 sierpnia 1972 roku do 18 września 1973 roku w (...) Ośrodku (...) w B.,
- od 8 kwietnia 1974 roku do 12 sierpnia 1974 roku w (...),
- od 15 września 1975 roku do 25 września 1991 roku w (...) (z wyłączeniem okresów urlopów bezpłatnych).

Ustalono również, że wymieniony w okresie od 2 marca 1994 roku do 2 marca 1995 roku pobierał zasiłek dla bezrobotnych.

Uznany przez organ rentowy staż ubezpieczeniowy w toku postępowania przez Sądem wyniósł 22 lata, 7 miesięcy i 20 dni. Nie było przy tym kwestionowane, że J. Ł. udowodnił pracę na kolei w wymiarze 16 lat, 3 miesięcy i 5 dni (pismo organu rentowego k. 160 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił dodatkowo, że ojciec J. Ł. był posiadaczem gospodarstwa rolnego o powierzchni 6,45 ha w 1947 roku i prowadził je do dnia 24 lipca 1980 roku. Po jego śmierci, na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 25 września 1989 roku, wymienione gospodarstwo odziedziczyli S. Ł. i N. Ł. (pismo k. 119 a.s.).

Zmarły J. Ł., syn J. i N. urodzony (...) od urodzenia stale zamieszkiwał z rodzicami i pracował jako domownik w ich gospodarstwie (oświadczenie k. 120 a.s., zeznania świadka S. N. (1) k. 155-156 a.s.). Gospodarstwo było położone w miejscowości N., 10 kilometrów od T.. Rodzina Ł. miała krewnych w G., po ukończeniu szkoły podstawowej J. Ł. mieszkał w tym mieście i kontynuował naukę. Od 1 września 1966 roku do 4 stycznia 1970 roku był zatrudniony jako uczeń praktycznej nauki zawodu w Stoczni (...) (akta osobowe k. 132 a.s., w tym: umowy z dnia 1 września 1966 roku oraz z dnia 25 stycznia 1967 roku). Z dniem 21 czerwca 1969 roku wymieniony ukończył naukę w 3-letniej przyzakładowej (...) Szkole (...) w G.- W. o specjalności formierz-odlewnik (akta osobowe k. 132 a.s., w tym: świadectwo ukończenia szkoły zawodowej).

W okresie od 21 lutego 1970 roku do 4 czerwca 1970 roku J. Ł. pozostawał w zatrudnieniu w (...) Przedsiębiorstwie (...) jako pomocnik operatora (legitymacja ubezpieczeniowa k. 113 a.s.).

Od dnia 6 czerwca 1970 roku do 13 lutego 1971 roku był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) jako pomocnik operatora (legitymacja ubezpieczeniowa k. 113 a.s.).

J. Ł. podjął zatrudnienie z dniem 1 sierpnia 1972 roku w jednostkach organizacyjnych przedsiębiorstwa państwowego (...), przy czym:

- w okresie od 1 sierpnia 1972 roku do 17 sierpnia 1972 roku pracował jako rzemieślnik,

- od 15 września 1975 roku do 25 września 1991 roku świadczył pracę jako rzemieślnik, pomocnik maszynisty pojazdu trakcyjnego, monter. W okresie od 22 sierpnia do 1 września 1988 roku, od 18 lutego 1991 roku do 28 lutego 1991 roku, od 15 marca 1991 roku do 28 marca 1991 roku korzystał z urlopu bezpłatnego (zaświadczenie k. 141 a.s., dokumenty w aktach osobowych).

W dniu (...) roku J. Ł. zawarł związek małżeński z wnioskodawczynią (odpis aktu małżeństwa k. 13 a.r.). Po ślubie małżonkowie zamieszkali w N. u rodziców J. Ł.. Wymieniony nie pracował wówczas zawodowo, jako domownik pomagał z żoną w gospodarstwie rolnym rodziców. Gospodarstwo było źródłem utrzymania całej rodziny. Prace polowe wykonywano ręcznie, przy użyciu koni. Rodzice wnioskodawcy mieli podstawowe narzędzia konne: pług, wóz, brony. Na gruntach ornych uprawiano zboże, ziemniaki, buraki. W gospodarstwie hodowano świnię, krowę, 2 konie.

W gospodarstwie tym, prócz wnioskodawcy i jego żony, zamieszkiwali rodzice wnioskodawcy oraz jego młodszy brat. Ojciec wnioskodawcy nie mógł pracować fizycznie, z uwagi na(...)

J. Ł., w okresie gdy nie pozostawał w zatrudnieniu, wykonywał wszystkie czynności związane z prawidłowym funkcjonowaniem gospodarstwa.

Poił zwierzęta, doił krowy, przygotowywał paszę dla zwierząt, nosił słomę, oczyszczał zagrody. Wykonywał prace polowe. Wiosną rozpoczynały się one na przełomie marca i kwietnia danego roku. Pracował przy sadzeniu ziemniaków, sianiu buraków i zbóż, następnie przy pieleniu roślin. W okresie letnim, z związku z intensyfikacją prac polowych, pomagał przy sianokosach, następnie przy żniwach. Kosił zboże, wiązał snopki, zwoził zboże z pól oraz pomagał przy jego młócce. Po zwiezieniu słomy z pól, wykonywał podorywkę. Prace wykonywane przez wymienionego były wykonywane w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od dnia 1 sierpnia 1972 roku J. Ł. podjął zatrudnienie w przedsiębiorstwie (...), początkowo w wagonowni. Od 1974 roku pracował w lokomotywowni (zeznania świadka S. N. (2) k. 155-156 a.s., zeznania wnioskodawczyni k. 81v a.s., k. 114v-115 a.s., k. 171v a.s.).

W okresach od 14 lutego 1971 roku do 31 lipca 1972 roku, od 19 września 1973 roku do 7 kwietnia 1974 roku oraz od 13 sierpnia 1974 roku do 14 września 1975 roku, to jest przez 3 lata, 1 miesiąc i 10 dni J. Ł. jako domownik wykonywał, w wymiarze nie niższym niż połowa czasu pracy, wszystkie czynności związane z prawidłowym funkcjonowaniem gospodarstwa rolnego swoich rodziców.

Ojciec J. Ł. zmarł w 1980 roku. N. Ł. przekazała część gospodarstwa w zamian za rentę, w wyniku podziału gospodarstwa część przejął młodszy brat, zaś J. Ł. otrzymał około 1 ha ziemi, którą przekazał następnie synowi (zeznania wnioskodawczyni k. 81v a.s., k. 114v-115 a.s., k. 171v a.s.).

Poza sporem pozostaje również, że J. Ł. w okresie od dnia 26 września 1991 roku do 3 stycznia 1994 roku pobierał rentę inwalidzką kolejową, zaś od dnia 1 kwietnia 2001 roku rentę przyznaną mu przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w drodze wyjątku, ostatnio do dnia 31 stycznia 2015 roku (decyzje- akta ZUS).

Powołany na okoliczność ustalenia daty powstania niezdolności do pracy J. Ł. oraz ustalenia jej stopnia, biegły z zakresu neurologii rozpoznał u zmarłego(...) Wywodził, że najwcześniejsze objawy choroby, na którą chorował J. Ł. do końca życia datowały się od 1998 roku, co potwierdzała karta informacyjna leczenia w Oddziale Neurologii Szpitala w B. w 1998 roku, przy czym z wywiadu wynikało, że (...) istniało wcześniej i miało charakter postępujący od

kilku lat. Wobec braku w aktach sprawy oryginalnej dokumentacji medycznej zawierającej ocenę klinicznego stanu neurologicznego w latach wcześniejszych, brak było podstaw do ustalenia niezdolności do pracy przed dniem 21 kwietnia 1998 roku.

W oparciu o dokumentację znajdującą się w aktach sprawy, J. Ł. uznany został za częściowo niezdolnego do pracy od 15 czerwca 1998 roku. Dalsza obserwacja szpitalna i ambulatoryjna wskazywała, że były to pierwsze udokumentowane objawy stopniowo postępującej postaci(...).

W następnych latach J. Ł. wielokrotnie leczony był w Oddziale Neurologii Szpitala w B. – w 2001, 2003, 2004, 2007, 2010, 2011, 2013 roku i pozostawał w obserwacji i leczeniu Poradni Neurologicznej w B..

W oparciu o powyższe biegły uznał, że wynik badania neurologicznego podczas pobytu w Oddziale Neurologii Szpitala w B. od dnia 3 listopada 2004 roku, gdzie stwierdzono(...) uzasadniał orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy. Wywodził, że od dnia 21 kwietnia 1998 roku nieprzerwanie aż do daty śmierci tj. (...) roku wnioskodawca był niezdolny do pracy, przy czym od dnia 18 listopada 2013 roku był całkowicie niezdolny do pracy i niezdolny do samodzielnej egzystencji (opinia k. 175 a.s.).

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o przytoczone dowody z dokumentów zawarte w aktach sprawy i aktach organu rentowego, które obdarzono wiarą w całości. Znajdująca się w nich w aktach osobowych dokumentacja pracownicza dotycząca J. Ł., dostarczyła Sądowi szeregu istotnych dla rozstrzygnięcia informacji odnośnie przebiegu zatrudnienia ubezpieczonego ze wskazaniem zajmowanych stanowisk, na jakich praca była wykonywana. Sąd obdarzył w pełni wiarą zgromadzone w sprawie dowody nieosobowe w postaci dokumentów, w tym umowy o pracę, angaże i świadectwa pracy. Były one przechowywane przez uprawniony podmiot, nie nosiły śladów podrobienia ani przerobienia. Ich treść, nie była kwestionowana przez żadną ze stron, nie budziły one również wątpliwości Sądu tak co do ich formy, jak i treści.

Sąd obdarzył również wiarą zeznania wnioskodawczyni oraz świadka S. N. (2) na okoliczność świadczenia przez J. Ł. pracy w gospodarstwie rolnym jego rodziców. Wzajemnie się uzupełniały co do faktu pracy wymienionego w tym w okresach pomiędzy kolejnymi okresami zatrudnienia, a także zakresu i rodzaju wykonywanych przez niego czynności. Świadek mieszkał w miejscowości N. w sąsiedztwie gospodarstwa rolnego rodziców odwołującego, stąd też znał warunki i czas, jaki J. Ł. przeznaczal na prace w gospodarstwie. Orientował się również co do innych okoliczności i faktów związanych z jego życiem. Fakt bliskiego sąsiedztwa umożliwił mu poczynienie własnych spostrzeżeń co do okoliczności wykonywania przez wnioskodawcę prac rolniczych. Świadek podkreślał, że praca J. Ł. nie była jedynie doraźną, okazjonalną pomocą w gospodarstwie nie miała charakteru doraźnego czy marginalnego. Zeznania te były w tym zakresie zbieżne z treścią zeznań wnioskodawczyni, która szczegółowo podała, na czym dokładnie polegała pomoc zmarłego w gospodarstwie rolnym w spornych okresach i ile czasu mu te prace zabierały.

Sąd obdarzył także w całości wiarą wnioski płynące z opinii biegłego neurologa. Przedstawione argumenty medyczne przekonują, jeśli zważy się, iż znajdują oparcie w dowodach leczenia, zwłaszcza, iż biegły sądowy dokonał oceny analizując przebieg procesu chorobowego występujący u J. Ł. na przestrzeni lat. Biegły neurolog podkreślał przy tym, że nie ma dokumentacji medycznej, która wskazywałaby na ustalenie wcześniejszej daty całkowitej niezdolności do pracy.

Opinia ta, co istotne, została wydana przez biegłego posiadającego konieczną i wystarczającą wiedzę w zakresie opiniowanego przedmiotu. Wnioski opinii zostały rzeczowo i logicznie uzasadnione. Biegły sądowy, jak wynika z treści opinii, szczegółowo przeanalizował wszystkie okoliczności związane ze stanem zdrowia zmarłego.

Cały przebieg leczenia wymienionego, jaki został udokumentowany w toku postępowania, był w polu widzenia biegłego sądowego. Zarówno wnioskodawczyni jak i organ rentowy nie kwestionowali ustaleń w poczynionych w tej opinii.

W rozpoznawanej sprawie nie zachodziła tym samym potrzeba uzupełnienia materiału dowodnego w sprawie, w szczególności poprzez wywołanie kolejnych opinii biegłych. Sąd ma bowiem obowiązek zasięgnięcia kolejnej

opinii biegłych w sytuacji, gdy dotychczasowa opinia budzi istotne i niedające się usunąć wątpliwości. Nie można przyjmować, że Sąd obowiązany jest dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest dla strony niekorzystna. Potrzeba powołania innego biegłego powinna bowiem wynikać z okoliczności sprawy jeśli opinie wydane dotychczas do sprawy zawierają istotne braki, względnie też nie wyjaśnia istotnych okoliczności. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uzupełnienia materiału dowodowego.

Sąd Okręgowy w Lublinie zważył, co następuje :

Odwołanie wnioskodawczyni nie jest zasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

W myśl art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. 2017, poz. 1383 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy, a za datę powstania niezdolności do pracy przyjmuje się datę zgonu.

Stosownie zaś do treści art. 67 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71: małżonek (wdowa i wdowiec).

Zgodnie z art. 70 ust. 1 ustawy, wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 65 renta rodzinna jest uzależniona od tego, czy zmarły członek rodziny spełniał warunki wymagane do nabycia prawa do renty lub emerytury. Stanowi więc pochodną emerytury, bądź renty z tytułu niezdolności do pracy zmarłego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 roku, II UKN 321/99, OSNAPiUS 2001, Nr 11, poz. 389, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2001 roku, II UKN 122/00, OSNAPiUS 2002, Nr 18, poz. 440).

Postępowanie przeprowadzone w sprawie wykazało, że zmarły J. Ł. nie pobierał zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego.

Sąd Okręgowy w toku prowadzonego w sprawie postępowania ustalił również, że zmarły J. Ł. nie spełniał warunków wymaganych do ustalenia mu prawa do emerytury lub do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Odnosząc się do kwestii prawa do emerytury należy wskazać, że organ rentowy uznał za niekwestionowany w toku postępowania sądowego staż ubezpieczeniowy w wymiarze 22 lat, 7 miesięcy i 20 dni.

W tym zakresie należy wskazać, że z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że dopuszczalność uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym należy co najmniej ocenić poprzez wykonywanie takiej pracy przez osobę ubezpieczoną w wymiarze nie niższym niż połowa normalnie wykonywanego czasu pracy w rolnictwie. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 roku) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze – wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i po drugie – czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 roku, II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650, z dnia 12 maja 2000

roku, II UKN 538/99, z dnia 27 czerwca 2000 roku, II UKN 612/99 i z dnia 3 lipca 2001 roku, II UKN 466/00). We wskazanych orzeczeniach Sąd ten położył nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, co nie musi jeszcze oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Wnioskodawca może udowodnić wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi fakt i czasokres wykonania pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez niego 16-tego roku życia, a do Sądu orzekającego należy ocena, czy okres tej pracy może być uwzględniony i potraktowany jako okres, o jakim mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przedstawione poglądy Sądu Najwyższego zawarte w orzeczeniach, które zachowały aktualność co do oceny zaliczalności pracy w gospodarstwie rolnym do stażu emerytalnego, prowadzą również do konkluzji, że jeżeli praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczona była przed dniem 1 stycznia 1983 roku w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, to przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się ten okres także, gdy przypadał w czasie wakacji szkolnych (art. 10 ust. 3 w związku z art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach - por. uzasadnienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 roku, II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394). Powyższe stanowisko Sąd Najwyższy potwierdził w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 czerwca 2014 roku, (III UK 180/13) stwierdzając, że żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma wykonywanie pracy stałej czy tylko sezonowej np. w okresie wakacji. Na pewno nie świadczy o tym wyrażane w judykaturze stanowisko, iż doraźna pomoc wykonywana zwyczajowo przez dzieci osób zamieszkałych na terenach wiejskich nie stanowi pracy w gospodarstwie rolnym, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie wykazało, że zmarły legitymuje się tym samym stażem ubezpieczeniowym w łącznym wymiarze 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających.

W świetle zeznań świadka oraz wnioskodawczynie należało uznać, że w okresach od 14 lutego 1971 roku do 31 lipca 1972 roku, od 19 września 1973 roku do 7 kwietnia 1974 roku oraz od 13 sierpnia 1974 roku do 14 września 1975 roku, to jest przez 3 lata, 1 miesiąc i 10 dni J. Ł. pracował stale w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie. Konstatację tą uwiarygodniały okoliczności pośrednie, takie jak: okoliczność choroby ojca, ilość inwentarza żywego w gospodarstwie, łączny areal gospodarstwa, na którym oprócz wnioskodawcy w okresach nasilonych prac rolniczych pracowała jedynie matka oraz jego żona po zawarciu związku małżeńskiego. Gospodarstwo rolne rodziców J. Ł. nie było zmechanizowane, to z kolei powodowało, że czynności związane z uprawą ziemi były czasochłonne i obciążające fizycznie. Ubezpieczony we wskazanych wyżej okresach mieszkał w gospodarstwie rodziców, pracując przy żniwach, wykopkach, zajmował się karmieniem zwierząt. Należy przy tym wskazać, iż w warunkach wiejskich odnoszących się do spornych okresów przyjęte było, że dorosły domownik pracuje w gospodarstwie rolnym rodziców na równi z nimi i przy wszystkich pracach.

Już tylko ten okres, w wymiarze 3 lat, 1 miesiąca i 10 dni, po doliczeniu okresów składkowych i nieskładkowych wyliczonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. 22 lat, 7 miesięcy i 20 dni przekracza wymiar potrzebny wnioskodawcy do uzupełnienia stażu ubezpieczeniowego 25 lat (dokładnie jest to okres 25 lat, 9 miesięcy), zgodnie z art. 10 ust. 1 in fine ustawy emerytalnej.

Pomimo ustalenia stażu ubezpieczeniowego w wymiarze 25 lat Sąd Okręgowy uznał, że J. Ł. nie spełniał warunków do ustalenia prawa do emerytury, określonej w art. 50 ustawy emerytalnej. Wskazany artykuł stanowi podstawę do tzw. emerytury kolejowej, a podstawę jej nabycia – art. 46 ustawy.

Prawo do emerytury kolejowej zgodnie z art. 50 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 40, przysługuje bowiem pracownikom kolejowym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa;

2) warunki do uzyskania emerytury określone w tym przepisie spełnią do dnia 31 grudnia 2008 roku,

Przepis art. 46 ust. 2 stosuje się odpowiednio (art. 50 ust. 2 ustawy). Zgodnie natomiast z art. 46 ustawy prawo do emerytury, na warunkach określonych w art. 29, 32, 33 i 39 przysługuje również ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

1) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa;

2) warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 roku,

Jeżeli ubezpieczony, o którym mowa w ust. 1, nie zawarł umowy o przystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego w terminie do dnia 31 grudnia 1999 roku, uważa się, że ubezpieczony nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego (art. 46 ust. 2 ustawy emerytalnej).

J. Ł. nie spełnił wszystkich warunków ze wskazanego przepisu, gdyż do dnia 31 grudnia 2008 roku nie spełnił wymogu osiągnięcia wieku 60 lat (wiek ten osiągnął bowiem w dniu (...)roku).

Sąd Okręgowy miał w tym zakresie na względzie stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, zgodnie z którym artykuł 50 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej wyklucza możliwość przyznania emerytury pracownikowi kolejowemu, który do dnia 31 grudnia 2008 roku nie ukończył określonego przepisem wieku 60 lat w stosunku do mężczyzn i 55 lat w stosunku do kobiet (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 listopada 2013 roku, III AUa 596/13, Legalis nr 745096).

Natomiast zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz,

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 - wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Z kolei art. 184 ust. 2 cytowanej ustawy stanowi, iż emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

J. Ł. nie był uprawniony do uzyskania emerytury z powyższego przepisu. Co prawda ukończył 60 lat, wykazał 25 lat stażu pracy do dnia 1 stycznia 1999 roku, jednak nie udowodnił okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W aktach sprawy brak jest bowiem świadectwa pracy w szczególnych warunkach wystawionego przez zakłady pracy. Z kolei z zaświadczenia wystawionego przez (...) w toku postępowania wynika, że J. Ł. w okresie od 1 sierpnia 1972 roku do 17 sierpnia 1972 roku pracował jako rzemieślnik, zaś od 15 września 1975 roku do 25 września 1991 roku jako rzemieślnik, pomocnik maszynisty pojazdu trakcyjnego, monter. Z treści powyższego dokumentu, a także dokumentów znajdujących się w aktach osobowych, brak jest podstaw do przyjęcia, że wykonywał on prace szczególnych warunkach jak: prace załadunkowych służb kolejowych bezpośrednio związane z utrzymaniem ruchu pociągów ujęte w wykazie A, dziale VIII, poz. 13 czy prace w zakładach naprawczych taboru kolejowego przy chemicznym myciu i czyszczeniu remontowanych części i zespołów taboru kolejowego oraz chemicznym usuwaniu powłok ochronnych ujęte w dziale XIV, poz. 15 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku.

Podkreślenia przy tym wymaga, że przepis art. 50 oraz art. 184 ustawy emerytalnej stanowią autonomiczne i odrębnie względem siebie podstawy nabycia prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 roku, a przed 1 stycznia 1969 roku. Nie jest uprawnione łączenie obu tych przepisów, aby wyinterpretować, że prawo

do emerytury na podstawie art. 184 przysługuje ubezpieczonemu niespełniającemu do dnia 1 stycznia 1999 roku wymagań stażowych. Artykuł 184 ustawy emerytalnej odnosi się do ubezpieczonych, którzy do dnia wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 roku) nie osiągnęli jeszcze wymaganego wieku, o którym stanowią: art. 32, 33, 39 i 40, lecz w całości spełnili do tej daty ustawowo określone wymagania stażowe (tzw. ogólne i szczególne). Natomiast art. 50 ustawy emerytalnej daje prawo do emerytury tym ubezpieczonym, którzy wszystkie warunki do emerytury kolejowej (wiek emerytalny oraz staż emerytalny, w tym 15 lat zatrudnienia na kolei - art. 40) spełnili do 31 grudnia 2008 roku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 roku, II UK 43/14, Legalis nr 1385245).

Wobec powyższego przepisy art. 50 czy art. 184 ustawy emerytalnej nie znajdowały zastosowania w realiach niniejszej sprawy.

Zmarły J. Ł. nie spełniał także przesłanek do uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Według art. 57 ustawy emerytalnej, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;
- 3) niezdolność do pracy powstała w okresie ubezpieczenia, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Z kolei zgodnie z art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy emerytalnej, warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie, co najmniej 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Z opinii biegłego neurologa wywołanego na potrzeby sprawy wynikało, że od dnia 21 kwietnia 1998 roku nieprzerwanie aż do daty śmierci tj. (...) roku wnioskodawca był niezdolny do pracy, przy czym od dnia 18 listopada 2013 roku był całkowicie niezdolny do pracy i niezdolny do samodzielnej egzystencji (opinia k. 175 a.s.).

Pomimo istnienia niezdolności do pracy ustalonej na 21 kwietnia 1998 roku, zmarły nie spełniał samym przesłanek z art. 57 ust. 1 ustawy gdyż nie legitymował się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym – 5 lat w ciągu ostatnich 10 lat przed dniem powstania niezdolności do pracy (od 20 kwietnia 1988 roku do 20 kwietnia 1998 roku udowodnił bowiem 4 lata, 5 miesięcy i 7 dni). Ponadto jego niezdolność do pracy, w świetle wniosków płynących z opinii biegłego neurologa, powstała po upływie 18 miesięcy od dnia ustania ostatniego ubezpieczenia (które ustało w dniu 2 marca 1995 roku). Z tych też względów J. Ł. nie był uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W tym miejscu podkreślić należy, iż w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że z uwagi na specyfikę prawa ubezpieczeń społecznych, podstawę przyznania świadczeń z ubezpieczenia społecznego mogą stanowić tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2000 roku, II UKN 293/99, OSNP 2001/9/321; wyrok z dnia 19 czerwca 1986 roku, II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 r. nr 3).

Wnioskodawczyni może w takiej sytuacji jedynie zwrócić się z wnioskiem o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który na podstawie art. 83 ustawy posiada uprawnienie do przyznania w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania.

Mając powyższe na uwadze, w oparciu o powołane wyżej przepisy oraz na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.